

הרב משלם ראטה
בענין יום העצמאות

ב"ה. כ"ד אדר תשי"ב, ירושלים ת"ו.
לכבוד יד"נ הרב הגאון המהולל רב פעלים מו"ת יהודה ליב מימון שליט"א.

הנני להשיב בזה לכת"ה על מכתבו היקר בדבר השאלה אודות ברכת שהחיינו ביום העצמאות, היינו ביום שהוכרזה תקומת מדינת ישראל.

(א) חנה אין ספק שהיום ההוא (ה' אייר) שנקבע על ידי הממשלה ודברי הכנסת (שהם נבחרו רוב הצבור) ורוב גדולי הרבנים לחוג אותו בכל הארץ זכר לנס של תשועתנו וחירותנו, מצוה לעשותו שמחה ויו"ט ולומר הלל. ואף ציבור שבעיר אחת או יחידים שקובעים עליהם יו"ט לעצמם על נס שנעשה להם חייבים לקיים עליהם ועל זרעם והבאים אחריהם עד עולם ואף שהולכים לעיר אחרת להשתקע חייבין לקיים היום ההוא כמ"ש מהר"ם אלשקר בתשו' סי' מט והובא להלכה במג"א סי' תרפו סק"ה ובאלי' רבה שם, והחת"ס או"ח סי' קצא כתב שכך נוהגין כמה קהלות ישראל ומגדולי יחידיהם שעושים כן ביום שאירע להם נס עיי"ש שכתב דהיינו דוקא ממיתה לחיים דומיא דמרדכי ואסתר אבל בפדות משארי צרות לא דהרי אחו"ל (הוא במגילה דף יד ע"א) במרדכי ואסתר מאי דרוש ק"ו מעבדות לחירות אומרים שירה ממיתה לחיים לא כ"ש, וא"כ כל זמן שאנו בגלות וליכא פדיון מעבדות לחירות כל שאין ההצלה ממיתה לחיים ממש הו' דלא להוסיף לקבוע יו"ט עכ"ל. ועיי' בחת"ס או"ח סי' קסג בסופו שכתב דשפיר מצי ציבור או יחיד לקבוע יום מועד לעצמם ביום שנעשה להם נס ומצוה נמי עבדי. וממילא פשיטא בנידון דידן הנוגע לציבור של כלל ישראל, ויש כאן פדיון מעבדות לחירות שנגאלנו משיעבוד מלכות ונעשינו בני חורין וחשגנו עצמאות ממלכתית, וגם הצלה ממיתה לחיים שנצלנו מידי אויבינו שעמדו עלינו לכלותנו, בודאי חובה עלינו לקבוע יו"ט. ויפה כיוונו המנהיגים שקבעו את היום הזה דוקא, אשר בו היה עיקר הנס שיצאנו מעבדות לחירות ע"י הכרות העצמאות, ואלמלא נעשית ההכ- לזה באותו היום והיתה נדחית ליום אחר אז היינו מאחרים את המועד

[קז]

בענין יום העצמאות

ולא היינו משיגים את ההכרה וההסכמה של המעצמות הגדולות שבאו- מות העולם, כידוע, ונס זה משך אחריו גם את הנס השני של ההצלה ממות לחיים הן במלחמתנו נגד הערביים בא"י והן הצלת יהודי הגולה מיד אויביהם במקומות מגוריהם שעלו לא"י ובא על ידי כך הנס השלישי של קיבוץ גליות.

(ב) והנה על הא דאמרינן (מגילה יד, א) : מ"ח נביאים נתנבאו לישראל ולא פיתחו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש ארחב"א קל וחומר ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כל שכן, ע"ז כתב המהרש"א שם דבנר חנוכה נמי מצאו בשום דרשה רמז בתורה כדאיתא במדרשות דאל"כ לא היו רשאיין להוסיף עיי"ש. ומ"ש המהרש"א כדאיתא במדרשות' כוונתו למדרש שהביא הרמב"ן עה"ת בתחלת פרשת בהעלותך בשם מגילת סתרים לרבינו נסים יעו"ש, אבל תמנהני על המהרש"א דלאיזה צורך צריכים לחפש סמך ורמז בתורה על חנוכה אחר שיש לנו קל וחומר וק"ו הוא מי"ג מידות שהתורה נדרשת בהן, וכן כתב בחדושי הריטב"א שם דמה שתיקנו חז"ל מצות נר חנוכה אע"ג דאלה המצוות דרשינן שאין נביא רשאי לחדש בה דבר מ"מ סמכו על ק"ו הנ"ל. ולכאורה י"ל דכוונת המהרש"א להא דאיתא במגילה לעיל דף ז ע"א שמצאו סמך ורמז 'כתוב זאת זכרון בספר'. אבל אי אפשר לומר כן, דשם מיירי לענין כתיבת המגילה אבל הכא בדף יד מיירי לענין קריאת המגילה וזה נלמד מקל וחומר וגם לענין חנוכה יספיק הק"ו הזה. ומתר"ץ חיות בהגהותיו למגילה יד, א טעה בזה שהביא, בשם הטורי אבן שהקשה על הא דאמרינן הכא דדרשו ק"ו מהא דלעיל דף ז שמצאו רמז בתורה כתוב זאת זכרון בספר, ובאמת לא נמצא כן בס' טו"א וקושיא מעיקרא ליתא כלל דשם מיירי בכתיבה ולא בקריאה וכ"כ שם הטו"א דף ז ד"ה כתבוני לדורות, ועיי' רמב"ן בהשגות לס' המצוות סוף השורש השני וז"ל : וכבר אמרו במגילה יד מ"ח נביאים עמדו לישראל לא פיתחו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפילו אות אחת חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש ק"ו ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממות לחיים לא כ"ש, למדו אותנו בזה כי כל התקנות והגזרות אינן תוספות אבל הם גדר וסייג לתורה, אבל מקרא מגילה הוא תוספת לפי שנכתבה בתורה והוקבעה חובה לדורות אלא שסמכו על חיובה בקל וחומר הזה ועל כתיבתה מן הרמז שמצאו כתוב זאת זכרון בספר עכ"ל. ודבריו צריכים ביאור, ומ"ש לפי שנכתבה בתורה אין לו מובן, ונלע"ד שיש ט"ס כאן וצ"ל לפי שנכתבה בתורה יבכ"ף ולא יבכ"ת, ר"ל שנכתבה בספר תורה, כדאמרינן בשבת דף קטו ע"ב אין בין ספרים למגילה וכו' מגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו, ועיי' תוס' שם ד"ה מגילה, ולכן חשיב לה כמו תוספת.

[קח]

[קט]

הרב משלם ראטה

חומר, ואח"כ מביא את דברי הירושלמי, וסיום הדברים בירושלמי שם (פ"א דמגילה ח"ה) הוא שמצאו הרמז כתוב זאת זכרון בספר דהיינו לענין כתיבתה לקובעה בין הכתובים, לפי שמן הקל וחומר נלמד רק קריאה בעל פה ולא להוסיף על כתבי הקודש, וכמו שחבאתי לעיל בשם הטו"א למגילה דף ז ע"א ד"ה כתבוני לדורות.

עכ"פ לגבי חנוכה מספיק הקל וחומר לבד וא"צ יותר לשום רמז דרשה וסמך בתורה, ודברי המהרש"א בחא"ג למגילה דף יד ע"א (ד"ה חוץ ממקרא מגילה) שהבאתי לעיל תמוהים מאוד, וכבר הבאתי דברי הריטב"א במגילה דף יד שכתב בהדיא בטעמא דתיקנו חז"ל מצות נר חנוכה אע"ג דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה משום שסמכו על הק"ו זג"ל.

שוב מצאתי במהרש"א בחא"ג למגילה דף ז ע"א ד"ה כתבוני לדורות שכתב בעצמו דבתחלה לא רצו חכמים שתהי' המגילה קבועה בכלל זכתובים מחמת הטעם של שלישים ולא רבעים רק שתהיה המגילה מכלל זמצועות שאינן אלא דברי חכמים כמו מצות נר חנוכה ולא מכלל זמצועות הכתובים הנאמרים ברוח הקודש וז"ש הט אונך ושמע לדברי חכמים הלא כתבתי לך שלישים וגו' אין לך לרבעו עד שמצאו להם סמך מהמקרא דהמגילה היא מכלל השלשה וכו', ועוד אמרו בירושלמי שהשיבו לה משום דאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה עד שהאיר הקב"ה עיניהם ימצאו כתובה בתורה ונביאים וכתובים, ואיכא למימר דתלמודנו לא חש ששיבו לה כן דאין כאן משום דאין נביא רשאי לחדש דהא איכא ק"ו בדלקמן ומה מעבדות לחירות אמרו שירה ממיתה לחיים לא כ"ש, ומיהו לא סגי לן בהאי ק"ו ואיצטריך קראי דהכא דמשום האי ק"ו ראוי לאומרה במצות חכמים כמו השירה אבל לקובעה בין הכתובים ליכא למילף מקל וחומר אי לאו הני קראי, עכ"ל המהרש"א יעו"ש. ודבריו אלה מתאימים ומסכימים לכל מה שכתבתי לעיל וסותרים לגמרי את דבריו שבדף יד. וברור בעיני כי דברי המהרש"א בחא"ג למגילה דף יד זג"ל הם ממנהג דורא קמא לדף יד ודבריו בחא"ג לדף ז הג"ל הם ממנהג דורא קמא וזכור בו מדבריו שבמהדורא קמא לדף יד (וע"פ טעות המעתיק נו חמדפיס נדפסו גם דברי המהדורא קמא שהי' צריך להשמיטם), וחתנו של המהרש"א הדפיס אח"כ על קצת מסכתות חידושי מהדורא קמא של המהרש"א וכתב בהקדמתו שנקרע וחסר הרבה.

ג) הארכתי בכל זה מחמת שנוגע לדינא בנידון דידן, דחנה המנ"ח גצוה תנך כתב דבנר חנוכה ליכא לא תוסיפו כיון דניתקן ע"י נס שהיה אז וגם יחיד שנעשה לו נס יכול לקבוע יו"ט לדורות יעו"ש, ואלוף נעורי זג' ר"מ אריק ז"ל בס' טל תורה בחידושו למגילה יד השיג על המנ"ח אישתמיטתי לדברי רמב"ן פ' ואתחנן ומהרש"א במגילה דף יד דדוקא

[קי]

הרב משלם ראטה

ק"ו ולכן הוצרך המהרש"א לומר שגם בנר חנוכה מצאו סמך של שום דרשה ורמז בתורה כדאיתא במדרשות, וכבר כתבתי לעיל שכוונתו למדרש שהביא רמב"ן עה"ת ר"פ בהעלותך ודרשה זו על הנס של הדלקת הנרות במנורה שהיה ע"י פך השמן, ודוק (ומה שהיו מצטערים ומפק-פקים כל כך בענין חידוש המצוה של מקרא מגילה משא"כ במצות חנוכה, עיין בקרבן העדה לירושלמי מגילה פ"א ה"ה שזו מחמת דכתיב הלא כתבתי לך שלישים ולא רבעים לפיכך חשבו במצוה זו קצת סתירה לדברי תורה. והחת"ס או"ח סי' קצב כתב מה שהי' קשה בעיניהם מעיקרא עד שמצאו רמז דחוק מן התורה והטעם לקושי הזה נ"ל משום שאין להוסיף זכירת שם עמלק וזרעו בתורה ברבים בכל שנה ושנה יעו"ש).

והנה מה שכתבתי לעיל בשם החת"ס או"ח סי' רח דחנוכה וכיוצא בו לעשות זכר לנס של הצלה ממות לחיים הוא דאורייתא ממש מק"ו וק"ו דאורייתא הוא, ושם רמז לדברי הרמב"ן בסה"מ (וכ"כ החת"ס בהגהו-תיו לש"ס מגילה ו, ב). הנה הרמב"ן המליץ ליישב דעת בה"ג שמונה מצות חנוכה בין תרי"ג מצוות דאורייתא אבל לא מוכרח שהרמב"ן גופא יסבור כן, ובאמת קשה א"כ מאי קאמר הגמ' מ"ח נביאים לא פוחתו ולא הוסיפו על מ"ש בתורה חוץ ממקרא מגילה, הלא ק"ו דאורייתא הוא וניתן לידרש מי"ג מידות וא"כ גם במקרא מגילה לא שייך לומר שחוספו שהרי לא הוסיפו מדעתם (וכיוצא בזה הקשו התוספות במס' שבת דף פז ע"א על הא דקאמר שהוסיף משה מדעתו דדריש ק"ו יעו"ש).

ומצאתי שהרא"ם בתוספותיו לסמ"ג ח' מגילה הקשה קושיא זו על הגמרא דמגילה, והוכיח מזה שהק"ו אינו רק אסמכתא. והנה על הגמרא דמגילה דף יד, א שם מאי דרוש ק"ו ומה מעבדות לחירות אמרין שירה פירש רש"י ביציאת מצרים אמרו שירה על הים, והטו"א הקשה ע"ז דשירה זו לא הוקבעה חובה לדורות אלא לשעה בשעת הנס לחוד אמרוהו ולכן פירש הטו"א מה מעבדות לחירות אמרין שירה אהלל קאי דאמ-רינן ביום א' דפסח שהוא יצ"מ כהא דאמרין בפסחים דף קיז, א נביאים שביניהם תיקנו לישראל שיהיו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא עליהם ולכשנגאלין אומרין אותו על גאולתן ממיתה לחיים לא כל שכן. והגאון בעל ברוך טעם בהגהותיו לטו"א כתב ע"ז: לכאורה אינו מובן דהא הכא אמרין על הנביאים עצמן מאי דרוש, ואתי שפיר על פי דברי הרמב"ן בסה"מ שורש א שכתב בזה"ל ומה שאמרו נביאים שביניהם ירמוז לדור שיצא ממצרים למשה ואהרן ומרים ואל אצילי בני ישראל ולכל בהם רוח הקודש, ע"כ. ואני בעניי לא ידעתי מה תיקן בזה הגאון בעל ברוך טעם הלא גם הנביאים שהיו מיוצאי מצרים ואפילו משה בעצמו ביניהם לא יכלו להוסיף מדעתם כלום וכמו שמצינו במשה בשבת פז א שעשה שלשה דברים מדעתו מחמת דרשה

[קיב]

ע"י סמך יכלו להוסיף ועל פי זה פקפק במ"ש המג"א סי' תרפו בשם מהר"ם אלשקר דיכולין בני העיר לקבוע יו"ט על נס שנעשה והרי יש לדון בזה מחשש בל תוסיף יעו"ש. ואף כי הגאון הזה רב גוברי אבל במחכת"ה כאן לא צדקו דבריו ונעלמו ממנו דברי הריטב"א הנ"ל ורמב"ן סי' שורש ב והמהרש"א שבדף ז הנ"ל, וגם מה שהביא מרמב"ן פ' ואתחנן היא ראי' לסתור שהרי הרמב"ן מביא מקודם את דברי הגמרא דמגילה דף יד מאי דרוש קל וחומר וכו' ואח"כ את הירושלמי דמיייתי קרא דכתוב זאת זכרון בספר והק"ו הוא על הקריאה ואין צורך לסמך ורמז מה"ת רק על הכתיבה וכמו שמבאר הרמב"ן בעצמו בסה"מ סי' שורש השני, וא"כ לגבי מצות חנוכה מספיק הק"ו כמ"ש הריטב"א, והוא הדין בציבור או יחיד שנעשה להם נס שיכולים לקבוע יום מועד לעצמם ביום שנעשה להם הנס ומצוה נמי עבדי (כלשון החת"ס או"ח סו"ס י"י קסג), ואין כאן חשש בל תוסיף כיון שיש הק"ו כמו במרדכי ואסתר מעבדות לחירות אומרים שירה ממיתה לחיים לא כ"ש, והיינו דוקא בנס של הצלה ממיתה לחיים אבל בפדות משאר צרות לא, כמ"ש חת"ס או"ח סי' קצא דבעינן דומיא דמרדכי ואסתר וכל זמן שיש עלינו שיעבוד מלכיות וליכא פדיון מעבדות לחירות כל שאין ההצלה ממיתה לחיים אין לקבוע יו"ט. וא"כ בנ"ד דאיכא תרתי הצלה ממיתה לחיים וגם מעבדות לחירות שנפדינו משיעבוד מלכיות שזכינו לעצמאות בעוה"י בודאי מצוה לעשותו יו"ט (ועי' חת"ס או"ח סי' רח ד"ה מ"מ, שכתב וז"ל לקבוע יום שמחה ביום טובה כגון חנוכה ופורים דאורייתא הוא מק"ו משיעבוד לגאולה אומרים שירה בפסח ממיתה לחיים לא כ"ש וק"ו דאורייתא הוא, וכו', ומ"ש דפורים וחנוכה וכל ימי מגילת תענית לעשות זכר לנס ממות לחיים הוא דאורייתא ממש מק"ו כדאיתא פ"ק דמגילה ועיין רמב"ן סי' שורש ב מ"מ היינו לעשות זכר לנס אבל איכות וכמות הזכרון ההוא הוא מדרבנן כגון קריאת מגילה ומשלוח מנות והדלקת נרות בחנוכה הכל מדרבנן אבל לעשות שום זכר קצת הוא דאורייתא מק"ו הנ"ל עכ"ל החת"ס).

ונלע"ד ליישב דברי המהרש"א דמגילה דף (ז) [יד] (ממהדורא קמא כנ"ל), עפ"ד הפר"ח או"ח סי' תרע סק"א שתירץ קושית הב"י כיון דשמן שבפך היה בו כדי להדליק לילה א' א"כ לא נעשה נס אלא לז' ימים ולמח קבעו ח' ימים, ותי' הפר"ח דיומא קמא היה בשביל הנצחון נגד אויביהם דאין סברא שיקבעו ז' ימים מכ"ו ואילך ועיקר יום הנצחון שהוא כ"ה לא יקבעוהו לדורות, ואילולי נס הנרות היו קובעים לדורות יום א' ליו"ט בהלל והודאה אלא שבשביל נס של פך השמן קבעו ח' ימים לדורות יעו"ש. והשתא אע"פ שיש ק"ו בנס חנוכה היינו רק בנס הנצחון שהוא ממיתה לחיים, אבל בנס של פך השמן שאינו ממיתה לחיים ליכא

[קיא]

שדרש (ואף תקנות של משה הם דרבנן ולא דאורייתא כמ"ש הרמב"ם בשרשים והרמב"ן הסכים עמו) וא"כ עדיין קשה מאי קאמר שדרשו ק"ו מיצ"מ שתיקנו נביאים הראשונים לומר שירה והלא גם עליהם קשה כמו על נביאים האחרונים מאי דרוש. ולשיטת הרמב"ן שורש א ניתא שלדעתו הלל של יו"ט הוא דאורייתא אבל בעל טו"א בספרו שאגת ארי"ו סי' סט חלק עליו והכריע ופסק דהוא דרבנן ובספק אינו חוזר וקורא. אך לפי מה שכתב להלן הטו"א שם דקאי על ליל פסח דהוא דאורייתא יעו"ש אתי שפיר. ובתענית דף כח ע"ב על הא דאמרינן בגמרא הלל דריש ירחא לאו דאורייתא פירש"י אבל הלל דחנוכה כגון באחד בטבת ודאי דהו למעמד דכיוון דנביאים תיקנוהו שיהיו אומרינן אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה שלא תבוא עליהן כשנגאלין היו אומרינן אותו על גאולתן כדאורייתא דמי.

עכ"פ יצא לנו לדינא בנידון דידן דאין כאן שום חשש ופקפוק כלל משום בל תוסיף, רק אדרבה חיוב ומצוה הוא לעשות זכר לנס ולקבוע את יום העצמאות ליו"ט ושמחה ולומר בו הלל שלם בלא דילוג. ועי' שו"ת חיים שאל להגאון חיד"א ז"ל ח"ב סי' יא שהביא דעות קצת פוסקים לומר הלל אף ביחיד או ציבור של עיר אחת שנעשה להם נס עכ"פ בלא ברכה, והוא דקדק מלשון רש"י בפסחים קיז ע"א ד"ה על כל צרה שלא תבוא אומרינן אותו על גאולתן שמסיים 'כגון חנוכה' דמתקנת הנביאים היתה רק על נס שנעשה לכל ישראל ולא ליחיד או עיר אחת. אולם לפי דעת החת"ס אר"ח סי' קצא גם ביחיד או עיר אחת אם הנס הוא ממיתה לחיים שייך חק"ו מעבדות לחירות אומרים שירה ממיתה לחיים לא כ"ש וא"כ חייבים לומר הלל. וי"ל שזו כוונת רש"י שכתב 'כגון חנוכה' ר"ל ממיתה לחיים דוקא ולא שאר צרות. ועכ"פ בנס שנעשה לכל ישראל הכל מודים שצריכים לומר הלל ומבואר בחיים שאל שם דבזה אומרים בברכה בלי פקפוק. וגם הספר ותענית אסור בו כמ"ש החת"ס אר"ח סי' רח.

מ"מ למעשה לקבוע הלכה לדורות בענין ברכת ההלל והוא דבר מחודש אחרי התקופה הארוכה של אלפיים שנות הגלות, אע"פ שכל מה שכתבתי נראה ברור בעיני לדינא אבל למעשה אי אפשר להחליט בזה בלי הסכמת רוב גדולי הרבנים שלא יבוא לידי לא תתגודדו ליעשות אגודות אגודות, ואם יעלה בהסכמה יברכו על ההלל בכל המקומות.

ש"ס "קול אבנן" *file*

[קיג]

הליכות היום

- א. יום העצמאות — ראוי לעשותו יום שמחה מערב עד ערב. מנהג נאה להפסיק המלאכה לפני שקיעת החמה, לנעול בתי העסק, לרחוץ וללבוש בגדי יום טוב לכבוד היום.
- ב. לעולם אל יעשה אדם שום מלאכה שיש בה מאמץ או טרחה ביום העצמאות, אלא אם כן היתה מלאכת דבר האבד או צורך רבים או צורך היום עצמו, ויכוון מחשבותיו ביום ההוא להודות ולהלל לה' על נפלאותיו ונוראותיו ולגיל ולשמוח בישועתו.
- ג. חל ה' באייר להיות ביום ו' או בשבת, עושין את יום העצמאות ביום ה' שלפניו.
- ד. אין מכריזין על תעניות בה"ב — שנהגו בקהלות רבות לקבוע אחרי פסח ואחרי סוכות — עד שיעבור יום העצמאות.
- ה. ראוי להלוך ביום זה ארבע אמות חדשות בארץ ישראל. ויש נוהגין לצאת ביום זה מחוץ למקום ולראות את השכונות החדשות, הישובים החדשים והבניינים שנוספו, לקיים מה שנאמר (תהלים מ"ה, יג) טובו ציון והקיפוח ספרו מגדליה וגו'.
- ו. כיון שיום העצמאות חל תמיד ביום שחל בו שביעי של פסח, על כן נוהגין לומר בו אז ישיר פסוק פסוק ובסעודת הלילה מזמרינן משירי קריעת ים סוף כגון המעביר בניו וגו' ובסעודת היום מזמרינן גאולה לרבי יהודה הלוי — יום ליבשה נהפכו מצולים וכו'.

- ז. נוהגים ללמוד ביום זה ענייני קדושת הארץ וקדושת המקדש — שיבנה במהרה בימינו — ויש קובעים מדרש במצוות התלויות בארץ ומזרזים בני ביתם לדעת יפה סדר הפרשת תרומות ומעשרות, וכן עוסקים ברמב"ם הלכות מלכים ומלחמותיהם.
- ח. ויום זה שהוא הראשון לשלשים יום שלפני חג השבועות, מתחילין לשאול ולדרוש בו בענייני הרגל, מתן תורה ובכורים וכו', ונאמר (תהלים ק"ה, מג) ויוציא עמו בששון ברנה את בחיריו וגו' בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו ינצורו הללויה.
- ט. וחכמים דורשים בענייניו של יום ומחזקים העם במעוז התורה והמצוה, למען יכירו בעלי-הנס בניסם ולא יאמרו ידינו רמה, וידעו כי פועל ד' הוא ומעשה ידיו, כי פדה ד' את יעקב וגאלו מיד חזק ממנו.
- י. וראוי לחלק צדקה לעניים ביום זה ולקרב הגאולה השלמה, דתניא ר"י אומר גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה שנאמר (ישעיה נ"ו, א) כה אמר ד' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות (בבא בתרא ו' א). ואין כסא ישראל מתכוון ודת האמת עומדת אלא בצדקה שנאמר (ישעיה נ"ד, יד) בצדקה תכונני. ואין ישראל נגאלין [ובגמ' שבת קל"ט, א, ה' : ירושלים נפדית] אלא בצדקה שנאמר (ישעיה א' כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה. (רמב"ם הלכות מתנות עניים פרק י', הלכה א).